

Роберт Льюїс
Стівенсон

Острів Скарбів

Харків
«ФОЛІО»
2021

Частина перша

СТАРИЙ ПІРАТ

1

СТАРИЙ МОРСЬКИЙ ВОВК У КОРЧМІ «АДМІРАЛ БЕНБОУ»

Сквайр Трілоні, доктор Лівсі та інші джентльмени попросили мене написати все, що я знаю про Острів Скарбів. Вони хочуть, щоб я розповів усю історію від початку до кінця, не приховуючи нічого, крім розташування острова, та й то тільки тому, що й досі звідти не вивезли всі скарби. Отже, я беруся за перо цього року Божого 17... і повертаюся думками до тих часів, коли мій батько мав корчму «Адмірал Бенбоу» і коли засмаглий старий моряк із рубцем від шаблі на щоці оселився під нашим дахом.

Я пам'ятаю, ніби все це було тільки вчора, як він підійшов, важко ступаючи, до дверей нашої корчми, а слідом за ним везли на тачці моряцьку скриню. Це був високий, міцний, огрядний чоловік з темним, засмаглим обличчям. Засмальцьована косичка стирчала над коміром його брудної синьої куртки. Руки в нього були зашкарублі, порізані, з чорними поламаними нігтями, а шабельний рубець на щоці — бруднувато-білявого кольору зі свинцевим відтінком. Пригадую, як він окинув поглядом бухту і тихенько свиснув, а потім раптом затяг давню морську пісню, яку так часто наспівував і потім:

П'ятнадцять хлопців на скрині мерця.
Йо-го-го, ще й пляшечка рому!

Голос у нього був старечий, хрипкий, верескливий, немов рипучі важелі кабестана.

Потім він постукав у двері кінцем палиці, що скидалася на гандшпуг, і, коли вийшов мій батько, грубо зажадав від нього склянку рому. Йому винесли ром, і він почав поволі його пити, як великий знавець, смакуючи кожен ковток і все ще поглядаючи на скелі й на нашу вивіску.

— Бухта нічогенька, — пробурмотів він нарешті. — Непогане місце для шинку. Багато народу, хазяїне?

Батько відповів, що, на жаль, народу тут буває дуже мало.

— То й добре! — сказав моряк. — Пристань саме для мене. Гей, ти, голубе! — гукнув він чоловікові, який віз тачку. — Підїжджай сюди, допоможи мені втягти скриню. Я тут затримаюсь трохи, — вів він далі. — Чоловік я простий. Ром, шинка, яєчня — і більше мені нічого не треба. Хіба тільки ще ота скеля, з якої видно в морі кораблі... Як мене звати? Ну що ж, зовіть хоч би й капітаном. Еге, я бачу, що вас турбує... Маєте!

І він кинув на поріг три чи чотири золоті монети.

— Коли ці скінчаться, можете прийти і сказати, — промовив він суворо і глянув на батька, як командир на підлеглого.

І справді, хоч одяг у нього був поганенький, а мова дуже брутальна, проте він зовсім не скидався на звичайного матроса. Швидше можна було подумати, що це штурман або шкіпер, який звик командувати й карати непокірних. Чоловік з тачкою розповів нам, що незнайомиць прибув поштовим диліжансом учора вранці до «Готелю Короля Георга» і розпитував, які є корчми в околиці. Почувши, мабуть, добрі відгуки про нашу корчму й довідавшись, що вона розташована на відлюдді, капітан обрав саме її. Оце й усе, що ми змогли дізнатися про нашого гостя.

То був дуже мовчазний чоловік. Цілими днями він вештався біля затоки або здирався на скелі з мідною підзорною трубою. А вечорами сидів у вітальні в кутку біля вогню, змішував ром з водою і пив цю міцну суміш. Здебільшого він нічого не відповідав, коли до нього зверталися. Тільки кинє раптом лютий погляд і засопе носом, немов корабельна сирена в тумані. Ми й наші відвідувачі незабаром навчилися не турбувати його. Щоразу, повернувшись з прогулянки, він запитував, чи не з'являлися біля корчми якісь моряки. Спочатку ми гадали, що він питає про це, шукаючи собі підходящої компанії. Але незабаром помітили, що він, навпаки, старається уникати сторонніх. Коли якийсь моряк, пробираючись прибережною дорогою до Бристоля, завертав до «Адмірала Бенбоу», наш капітан наважувався вийти до зали, тільки поглянувши на відвідувача з-під завіски на дверях. У присутності такого гостя він завжди сидів тихенько, наче миша.

Для мене все це не було таємницею, бо я став, так би мовити, співучасником його тривоги. Якимось чином одвів мене вбік і пообіцяв платити мені по чотири срібних пенси першого числа кожного місяця, якщо я «пильнуватиму одногоного моряка» і повідомлю його, тобто капітана, відразу, як тільки цей моряк з'явиться поблизу. Коли ж надходило перше число і я звертався до нього по обіцяну винагороду, він тільки сопів носом і люто поглядав на мене. Але вже до кінця тижня змінював свій гнів на ласку, приносив мені той чотирипенсовик і повторював наказ «пильнувати одногоного моряка».

Навряд чи треба казати вам, як мучив мою уяву цей одноногий моряк. Уночі під час шторму, коли вітер хитав усі стіни нашого будинку, а прибій ревів у затоці й поміж скель, цей моряк ввижався мені уві сні в тисячах

образів, страшний, мов тисяча дияволів. Іноді я бачив його з ногою, відрізаною до коліна; іноді — відтятою по самісіньке стегно. Часто він з'являвся переді мною у вигляді моторошної потвори, що так і народилася з однією ногою, яка стирчала з середини тулуба. На цій одній нозі він ганявся за мною, перескакуючи через паркани й рівчакки. Тож недешево діставалися мені оті щомісячні чотири пенси; я розплачувався за них страхітливими снами.

Та хоч який страшний був для мене одноногий моряк, самого капітана я боявся куди менше, ніж усі інші, хто його знав. Іноді ввечері він випивав рому з водою більше, ніж могла витримати його голова. Тоді він довго сидів у корчмі й співав своїх давніх, диких, жорстоких морських пісень, не звертаючи уваги ні на кого з присутніх. А бувало й так, що він замовляв випивку на всіх і примушував наших відвідувачів, що тремтіли від жаху, слухати його розповіді про морські пригоди або підспівувати йому гуртом. І дуже часто стіни нашого будинку ходили ходором від «Йо-го-го, ще й пляшечка рому», бо всі запрошені, побоюючись за своє життя, намагалися перекричати один одного і співати якнайголосніше, щоб не навернути на себе гнів капітана. А під час таких випадків капітан був справді небезпечним гостем: він то грюкав кулаком об стіл, вимагаючи, щоб усі замовкли; то раптом спалахував буйним гнівом, коли його перебивали, запитуючи про щось; то, навпаки, шаленів, що ніхто не звертався до нього з питаннями, а це означало, що товариство неуважно його слухає. Він не дозволяв нікому піти з корчми, аж поки сам не напивався до нестями й не йшов, хитаючись, спати.

Але найбільше страху нагнали його розповіді — жахливі розповіді про шибениці, про ходіння по дошці, про шторми на морі, про острови Тортугас, про розбійницькі

гнізда і розбійницький розгул в Іспанському морі. За його словами, він, мабуть, прожив усе життя серед найзапекліших негідників, які будь-коли виходили в море. А лайка, якою він пересипав свої розповіді, лякала наших простодушних сільських жителів не менше ніж злочини, які він змальовував.

Мій батько весь час повторював, що ми розоримося, бо люди незабаром перестануть приходити до нашої корчми, де з них знущаються і звідки вони повертаються додому сповнені жаху! Але я певен, що присутність капітана, навпаки, добре впливала на наші справи. Правда, відвідувачі лякалися спочатку, та через день їх знову тягло до капітана. Він вніс якесь приємне збудження у тихе, сонливе сільське життя. Підібралась навіть група юнаків, які захоплювалися капітаном і називали його «справжнім морським вовком», «наскрізь просоленим моряком» та іншими такими назвиськами. На їхню думку, саме такі люди зробили Англію грозою морів.

Але, з іншого боку, він по-справжньому завдавав нам збитків. Минав тиждень за тижнем, місяць за місяцем; гроші, які він у перший день кинув на поріг нашої корчми, давно вже були витрачені, нових він не платив, і в батька не вистачало сміливості вимагати платню. Коли ж навіть батько і нагадував про це, капітан починав сопіти так голосно й люто, так гнівно поглядав на нього, що він якомога швидше тікав з кімнати. Я бачив, як після таких спроб мій бідолашний батько розпачливо заломлював руки. Я певен, що пережиті ним тривоги й страхи дуже прискорили його передчасну смерть.

За весь час, який капітан жив у нас, він ані разу не перемінив свого одягу, тільки купив кілька пар панчіх у вуличного торговця. Один край його трикутного капелюха обвис; капітан так його й полишив, хоча це й завдавало

йому чимало неприємностей у час сильного вітру. Я добре пам'ятаю, який вигляд мала його куртка, яку він сам латав у своїй кімнаті. Латка там була на латці.

Він ніколи не писав і не одержував ніяких листів. І ніколи ні з ким не розмовляв, крім сусідів, — та й то здебільшого тільки тоді, коли добре випив. Також ніхто ніколи не бачив, щоб він хоч раз відмикав свою скриню.

Тільки одного разу капітанові дали добру відсіч, та й то це сталося в останні дні, коли мій бідолашний батько був уже при смерті.

Якось пізно ввечері до нас приїхав доктор Лівсі. Він оглянув хворого, нашвидку пообідав на запрошення моєї матері й зайшов до загальної кімнати викурити люльку, поки йому приведуть коня. Коня залишили в селі, бо в старому «Бенбоу» не було стайні.

До загальної кімнати провів його я, і пригадую, як вразив мене контраст між стриманим, привітним і веселим лікарем у сніжно-білій перуці, зі жвавими чорними очима, та сільськими гультіпаками, що відвідували нашу корчму. Особливо вражала ця різниця, коли глянути на наше опудало — незграбного, брудного, страховидного пірата, що напився і сидів, поклавши руки на стіл.

Раптом він, тобто капітан, завів свою улюблену пісню:

«П'ятнадцять хлопців на скрині мерця.
Йо-го-го, ще й пляшечка рому!
Пий, і диявол тебе приведе до кінця.
Йо-го-го, ще й пляшечка рому!»

Спочатку мені здавалося, що «скриня мерця» — це і є ота велика скриня, яка стоїть нагорі в кімнаті капітана. У моїх кошмарах ця скриня часто з'являлася переді мною разом з одноногим моряком. Але потім ми всі так звикли до цієї пісні, що не звертали на неї ніякої уваги. Цього

вечора вона була новиною лише для доктора Лівсі і, як я помітив, справила на нього не дуже приємне враження. Він сердито подивився на капітана, перш ніж продовжити розмову зі старим садівником Тейлором про новий спосіб лікування ревматизму. Тим часом капітан, повеселілий од своєї власної пісні, гримнув кулаком по столу. Ми всі знали, що це означає наказ мовчати. Всі відразу припишкли. Всі, крім доктора Лівсі. Той продовжував говорити, виразно й м'яко вимовляючи слова й час од часу попихкуючи своєю люлькою. Капітан кинув на нього лютий погляд, знов ударив кулаком, потім глянув ще лютіше і раптом закричав з брутальною брудною лайкою:

— Тихше, там, на нижній палубі!

— Чи не до мене ви звертаєтесь, сер? — спитав лікар.

Нахаба, знову вилаявшись, сказав, що звертається саме до нього.

— Тоді я маю сказати вам тільки одне, сер, — відповів лікар, — якщо ви не перестанете пиячити, то світ незабаром звільниться від одного з найбрудніших мерзотників.

Лють старого волоцюги була жахливою. Він скочив на ноги, вихопив і розкрив моряцького складаного ножа і, розмахуючи ним, погрожував приколотися до стіни.

Лікар навіть не ворухнувся. Він, як і перед цим, говорив до капітана через плече таким же спокійним тоном, може, трохи голосніше, щоб усі в кімнаті могли чути, але цілком спокійно:

— Якщо ви зараз же не покладете свого ножа до кишені, клянусь вам своєю честю, що вас повісять після першої ж сесії нашого виїзного суду.

Між ними почався поєдинок очима. Але капітан скоро здався. Він сховав зброю, сів на своє місце і тільки гарчав, мов побитий пес.

ЗМІСТ

Частина перша. СТАРИЙ ПІРАТ	3
1. Старий морський вовк у корчмі «Адмірал Бенбоу».....	3
2. Чорний Пес з'являється і зникає	10
3. Чорна мітка	17
4. Моряцька скриня	24
5. Кінець сліпого	30
6. Капітанові папери	36
Частина друга. КОРАБЕЛЬНИЙ КУХАР	44
7. Я їду до Бристоля.....	44
8. Під вивіскою «Підзорна труба»	50
9. Порох і зброя	56
10. Плавання	62
11. Що я почув, сидячи в діжці з-під яблук	68
12. Воєнна рада	75
Частина третя. МОЇ ПРИГОДИ НА БЕРЕЗІ	81
13. Як почалися мої пригоди на острові	81
14. Перший удар	86
15. Людина з острова	92
Частина четверта. ЧАСТОКІЛ	99
16. Розповідь продовжує лікар: як було покинуто корабель	99
17. Розповідь продовжує лікар. Остання подорож у шлюпці	104

18. Розповідь продовжує лікар. Кінець боїв першого дня . . .	109
19. Знову розповідає Джим Гокінс. Гарнізон у блокгаузі . . .	114
20. Сільвер-парламентер	120
21. Атака	126
Частина п'ята. МОЇ ПРИГОДИ НА МОРІ	132
22. Як почалися мої пригоди на морі	132
23. У хвилях відпливу	138
24. У човнику	142
25. Я спускаю «Веселого Роджера»	147
26. Ізраель Гендс	152
27. «Піастри!»	160
Частина шоста. КАПТАН СІЛЬВЕР	167
28. У ворожому таборі	167
29. Чорна мітка знову	175
30. На слово честі	182
31. Полювання за скарбами. Вказівна стрілка Флінта	189
32. Полювання на скарби. Голос серед дерев	196
33. Падіння ватажка	202
34. І останній	208